

A88/11 GO:2074866

3 maart 1988.

HET SOVJETVREDESFONDS.

Het in 1962 opgerichte Sovjetvredesfonds (SPF) is een organisatie die nauwe betrekkingen onderhoudt met het Sovjetvredescomite (SCDP) * en vaak beschouwd wordt als een verlengstuk daarvan. Als 'financieringsorganisatie' heeft zij echter een veel ruimer taakgebied, omdat zij behalve het SCDP vrijwel alle Sovjetrussische 'maatschappelijke organisaties' van de benodigde geldelijke middelen voorziet en de internationale front- en mantelorganisaties ondersteunt. Voorts wordt via dit SPF internationale 'humanitaire hulp' gegeven aan slachtoffers van 'imperialistische agressie, genocide en natuurrampen'.

---

* Focus A88/10, Het Sovjetvredescomite, 29 februari 1988.

Het Vredesfonds: financiering van uiteenlopende activiteiten

Volgens zijn statuten is het Sovjetvredescomite financieel volledig onafhankelijk. Dit betekent echter niet dat het de beschikking heeft over eigen middelen ter bekostiging van zijn activiteiten. Bedoeld wordt hiermee dat het SCDP niet afhankelijk is van de Sovjetautoriteiten, want volgens bepalingen in diezelfde statuten worden de activiteiten van het SCDP en van de republikeinse en lokale comite's gefinancierd door het Sovjetvredesfonds, dat zijn middelen krijgt 'via vrijwillige bijdragen en giften van Sovjetrussische en buitenlandse burgers'* .

Dit Vredesfonds werd op 27 april 1961 opgericht door toedoen van tien maatschappelijke organisaties (w.o. het SCDP), die blijkens een toelichting regelmatig spontane giften van Sovjetburgers kregen toegestuurd ter ondersteuning van de strijd voor de vrede. Het Sovjetvredesfonds heet daarmee feitelijk het resultaat te zijn van 'particulier initiatief' en opgericht om effectief en doelmatig deze vrijwillige bijdragen te beheren en te besteden **

Het Fonds, dat onder het voorzitterschap staat van de schaker Anatolij KARPOV, heeft zijn centrale in Moskou, omvat een door het hele land verspreide organisatie met afdelingen in alle autonome en unierepublieken, gebieden, regio's, steden en districten met 120 full-time SPF-vertegenwoordigers *** en (in 1985) meer dan 350.000 basis- of ondersteuningscomite's met ongeveer 5 miljoen leden **** . Deze basiscomite's zijn bemand met vrijwilligers, die zich ervoor inzetten de benodigde gelden voor het Fonds bijeen te krijgen. In 1986 had dit tot gevolg dat ongeveer honderd miljoen Sovjetburgers (dwz. praktisch elk gezin) een financiële bijdrage leverden.

In een eerdere Focus is er al op gewezen dat de SCDP-Public Commission voor de Relaties met Culturele Werkers op het terrein van de fondsenverwerving voor het Sovjetvredesfonds een rol te vervullen heeft door het organiseren van culturele manifestaties waarvan de opbrengst in de SPF-kas wordt gestort. Incidentele bijdragen van individuele kunstenaars lijken eveneens een wezenlijk onderdeel te vormen. Een in 1982 verschenen interview met plv. SPF-voorzitter MASLIN ***** geeft daarvan een verhelderend, maar uiteraard gedateerd beeld. Daarbij werd een aantal namen opgesomd van ontvangers van Lenin- en andere prijzen uit deze sector die de daaraan verbonden gelden hadden overgemaakt naar het Vredesfonds en werden anderen genoemd die (gedeelten van) royalties van optredens ter beschikking hadden gesteld. Daarnaast wees MASLIN erop dat 'vele prominente Sovjetwetenschappers' hun inkomsten uit de publicatie van hun boeken 'op regelmatige basis' hadden overgemaakt, dat een aanzienlijk deel van de fondsen afkomstig was uit

-
- * Statute of the Soviet Peace Committee, XX Century and Peace, no.3/85, p.47
  - ** Tomas GRIGORIYEV, SPF Board Secretary, 'Kindness, Generosity, Sympathy', XX Century and Peace, no.11/86, p.2
  - *** Aangenomen wordt dat de SPF-organisatie parallel loopt aan de 'regionale' SCDP-structuur. Hiermee is de overeenkomst in aantallen te verklaren.
  - **** In een Novosti-uitgave van 1983 - Pavel NAOEMOV, De mens tegen de oorlog - wordt op pagina 52 gesproken van '450.000 commissies voor steun aan het Sovjet-Vredesfonds...', waarvoor 'constant 4,5 miljoen mensen' actief zijn.
  - ***** In: Unity in Action, XX Century and Peace, no.2/82, p.11.

bijdragen van 'collectieven'* en dat de vrijwillige donaties van individuele Sovjetburgers een voortdurende stijging vertoonden. Gelijksoortige uitlatingen, m.n. met betrekking tot personen uit de wetenschappelijke en culturele sector, werden in een wat andere vorm ook aangetroffen in het artikel van Tomas GRIGORIYEV van november 1986. Onder andere aan dit soort artikelen houdt men de indruk over dat de spontaneiteit, waarmee de Sovjetbevolking in het Vredesfonds bijdraagt, nogal systematisch wordt afgedwongen.

Wat de bijdragen van buitenlanders aan het Sovjetvredesfonds betreft kwam MASLIN niet veel verder dan de stelling dat '...arbeiders, wetenschappers, culturele werkers uit de USA, Groot Brittannie, Canada, Italië, Frankrijk en andere landen actief bijdragen' aan het Vredesfonds. Daarbij noemde hij wel de namen van negen personen, die in de een of andere vorm vanuit het buitenland een bijdrage hadden overgemaakt. Bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het SPF in 1986 werd door voorzitter KARPOV in relatie hiermee gesteld dat 'veel bijdragen uit andere landen komen van landgenoten in het buitenland en van buitenlanders', zonder daarbij overigens aantallen, namen of bedragen te noemen. In het eerder aangehaalde artikel van GRIGORIYEV worden de bijdragen van in het buitenland wonende Sovjetburgers eveneens geroemd en wordt de indruk gewekt als zouden de verschillende afdelingen van de Rodina (Motherland) Society ** daarbij minstens een stimulerende rol spelen.

Saillant is dat MASLIN in zijn interview niet refereerde aan de aanzienlijke bedragen die door de Russisch Orthodoxe Kerk (ROK) en andere religieuze organisaties 'op vrijwillige basis' naar het SPF worden overgemaakt op aansporing van de met de controle over de kerken belaste Raad voor Religieuze Aangelegenheden, een onder de Sovjetministerraad vallend Staatscomite. Uit verslagen van bijeenkomsten van o.a. de Diocesane Raden van de ROK is bekend dat daar door vertegenwoordigers van het Sovjetvredesfonds vaak lovende woorden worden geuit over de op dit terrein geleverde prestaties met daarbij overigens vaak 'een oproep om meer'. Onbekend is hoe hoog in totaal de bijdrage van deze Kerk is aan de financiële middelen van het SPF. In het eerder aangehaalde artikel van SPF-secretaris GRIGORIYEV wordt daarover echter gezegd dat het om 'aanzienlijke' bedragen gaat.

Naast de donaties van Sovjetburgers, bedrijven, woongemeenschappen, kerkelijke organisaties en vrijwillige stortingen uit het buitenland schijnt er ook sprake te zijn bijdragen vanuit Oost-Europa. Het Zwitserse tijdschrift Zeitbild wist daarover in 1983 te melden dat 'communistiche partijen van alle landen, met name die van de satellietstaten, schatplichtig zijn' aan het SPF ** zonder overigens een bron voor dit bericht aan te duiden. Het is niet

---

* In dit verband noemde hij als voorbeelden de arbeiders in de Togliatti-autofabriek (die jaarlijks een half miljoen roebel storten), groepen piloten uit verschillende regio's (die elk jaar een dag loon ter beschikking stellen) en hele straten en soms zelfs steden (Angarsk, Bratsk en Alushta) die aan het SPF een bijdrage leveren.

** De Rodina Society is een Sovjetruussische Vereniging voor Culturele Relaties met Landgenoten in het Buitenland

*** In: 'Sowjetische Finanzmittel fuer Weltfriedensbewegung', Zeitbild, no. 19/83, 21 september 1983, p.18

duidelijk of de uitspraak van SPF-voorzitter Anatolij KARPOV - eveneens bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het SPF - dat zijn organisatie 'zakelijke contacten' onderhoudt met 'sommige buitenlandse vredesfondsen' tegen de achtergrond van deze Zeitbild-melding moet worden gezien. Hoe groot de financiële middelen van het SPF in totaal zijn, is onbekend. Volgens schattingen (in Zeitbild) zou het jaarbudget echter neer moeten komen op honderden miljoenen gulden. Alleen al de uitgaven voor de campagne tegen de neutronenwapens moeten volgens het blad 280 miljoen gulden hebben bedragen.

Dat de activiteiten van het SCDP vanuit de SPF-fondsen worden gefinancierd, bleek in het voorgaande al uit de SCDP-statuten. Ook in het eerste artikel van het Statuut van het SPF is dat terug te vinden, waarin staat dat het Fonds '...tot taak heeft die organisaties en personen financiële ondersteuning te verlenen, die zich ten doel stellen een bijdrage te leveren aan het behoud en de versterking van de vrede, die het wederzijds begrip en de solidariteit tussen de volkeren willen bevorderen en die een algemene en volledige ontwapening nastreven'. Hieruit valt af te leiden dat het SPF zijn materiele ondersteuning niet beperkt tot het Sovjetvredescomite alleen, maar ook uitstrekt tot andere organisaties met een ruimere doelstelling. Voormalig eerste plv. SCDP-voorzitter Oleg KHARKHARDIN heeft daarover in een in 1984 verschenen artikel * gezegd dat uit het SPF-budget de kosten betaald worden van in de Sovjet Unie gehouden acties tbv. de vrede, van de ontvangst van buitenlandse delegaties en van de totale activiteiten van (toen) 15 (en nu 16) Sovjetrussische niet-gouvernementele organisaties **. Daaronder vallen uitdrukkelijk ook de kosten van 'publicatie van hun tijdschriften, in het bijzonder van ... XX Century and Peace en het tijdschrift Africa and Asia Today'*** . Daarnaast ook die welke samenhangen met het sturen van Sovjetdelegaties naar vredesbijeenkomsten in het buitenland. Het Vredesfonds fourneert bovendien het geld voor de Wetenschappelijke Raad voor Vredesonderzoek, die in 1979 door de Academie van Wetenschappen, het GKNT en het SCDP werd opgericht. Het bekostigt volgens GRIGORIYEV volledig de publicatie van de uitgaven van deze Raad, die jaarlijks een oplage halen van een half miljoen exemplaren.

Het SPF houdt zich niet alleen bezig met de financiering van 'binnenlandse' activiteiten maar is ook internationaal actief. De steun die verleend wordt aan internationale front- en mantelorganisaties is in dit verband een bekend gegeven. Het feit dat deze 'internationale democratische organisaties ... die zich inzetten voor de vrede' op regelmatige ondersteuning kunnen rekenen van het SPF werd in 1980 door toenmalig voorzitter Boris POLEVOI onomwonden

-
- * Oleg KHARKHARDIN, Peace Consensus in Action, XX Century and Peace, no. 10/84, p.7
  - ** Daaronder bevinden zich (behalve het SCDP) o.a. het Sovjetcomite voor Europese Veiligheid en Samenwerking, het Sovjetcomite voor Solidariteit met Aziatische en Afrikaanse Landen, het Sovjetcomite voor Solidariteit met de Latijnsamerikaanse Volkeren, het Sovjetvrouwencomite, het Sovjetcomite van Oorlogsveteranen en de Unie van Verenigingen voor Vriendschap en Culturele Relaties met het Buitenland. Uitgesloten van deze ondersteuning zijn volgens GRIGORIYEV alleen de vakbonden en de Komsomol, omdat deze 'hun eigen materiele basis hebben'.
  - *** Tomas GRIGORIYEV, SPF Board Secretary, 'Kindness, Generosity, Sympathy', XX Century and Peace, no. 11/86, p.6.

toegegeven in het Aprilnummer van XX Century and Peace * en uit datzelfde jaar dateert een uitspraak van Ruth TOSEK - een voormalig tolk bij verschillende 'door Moskou gecontroleerde' organisaties - die in een brief aan de in Londen verschijnende New Statesman stelde dat zowel de Wereldvrede Raad als andere frontorganisaties via fondsen in de Sovjet Unie geldelijke middelen ontvangen. In mei 1983 werd door SPF-secretaris Nikolay ZVEREV in het blad 'Sovjetunion heute' gezegd dat zijn organisatie niet alleen steun verleent aan in de USSR te houden internationale vredesbijeenkomsten, maar ook aan die welke in het buitenland worden georganiseerd en waaraan Sovjetrussische vredesactivisten deelnemen. Daarnaast deed hij uit de doeken dat de SPF-middelen gebruikt worden ter ondersteuning van de activiteiten van de Wereldvrede Raad, de AAPSO (Afro-Asian People's Solidarity Organization) en het Internationale Instituut voor de Vrede in Wenen.

De internationale activiteiten van het SPF zijn daarmee niet uitgeput, want daarnaast houdt men zich nog uitdrukkelijk bezig met het verstrekken van hulp aan 'groepen of organisaties in het buitenland'. In het interview met plv. SPF-voorzitter MASLIN in 1982 zei deze dat het Fonds 'het patriotisme en het internationalisme van het Sovjetvolk tot uitdrukking brengt', waarbij het zich laat leiden door 'de principes van de buitenlandse politiek van de Sovjet Unie' en 'financiële ondersteuning geeft aan organisaties en individuen die strijden voor ... nationale onafhankelijkheid en vrijheid'. Hij merkte daarbij op dat het SPF medicijnen en andere goederen had gestuurd naar de SWAPO in Namibië en naar het ANC in Zuid-Afrika en dat kort daarvoor in een gezamenlijke actie met het SCDP, het Sovjetcomité voor Solidariteit met Aziatische en Afrikaanse Landen en het Sovjetvrouwencomité industrie goederen en voedsel naar Kampuchea en naar Vietnam waren verscheept. SPF-secretaris GRIGORIYEV formuleerde het in zijn artikel van 1986 op een wat andere wijze door te stellen dat het verlenen van 'materieel hulp aan slachtoffers van imperialistische agressie en genocide en van natuurrampen' een van de belangrijkste activiteiten van het Vredesfonds is en 'de concrete neerslag vormt van het bij het Sovjetvolk levende gevoel van internationale solidariteit'. Hij noemde daarbij humanitaire hulp in de vorm van medicijnen, tenten, voedsel, kleding, schoeisel, transport- en communicatiemiddelen aan Vietnam, Kampuchea, Libanon, Afghanistan, Ethiopie, Nicaragua, Madagascar, Angola, Mexico en Equatoriaal Afrika. Deze hulp wordt als regel in samenwerking met andere Sovjetrussische organisaties verleend.

De vraag dringt zich op of dit soort internationale solidariteit, zeker als die ten goede komt van als zodanig aangeduide nationale bevrijdingsbewegingen, inderdaad beperkt blijft tot humanitaire steunverlening dan wel in incidentele gevallen ook militaire goederen kan omvatten. Daar zijn echter geen indicaties voor en dat lijkt ook niet waarschijnlijk. Op de eerste plaats omdat in geval van bekendwording daarvan het Vredesfonds en daarmee de hele Sovjetvredesbeweging internationaal in hoge mate zou zijn gecompromitteerd en op de tweede plaats omdat daarvoor binnen de Sovjet Unie voldoende andere organen bestaan.

Het meest recente voorbeeld van humanitaire hulpverlening dateert van 31 december 1987 toen het Executief Comité van het Sovjetrussische Rode Kruis samen met het bestuur van het Sovjetvredesfonds besloot om 'in de onmiddellijke toekomst' medische goederen en voedsel naar het door droogte getroffen Ethiopie te sturen. Opvallend is wel - maar dat ligt opgesloten in

---

* Vermeld in 'Sowjetische Finanzmittel fuer Weltfriedensbewegung', Zeitbild, 21 september 1983, p.18

de eerder vermelde conformering van het SPF aan de Sovjetrussische buitenlandse politiek - dat het vredesfonds bij het verstrekken van humanitaire hulp een zekere selectie lijkt toe te passen. Het gaat in ieder geval om 'progressieve' regiens of groeperingen en zeker niet om 'reactionaire' groeperingen als gevluchte Afghanen in Pakistan.

Voor de volledigheid moet nog worden opgemerkt dat het SPF - zoals door GRIGORIYEV werd onderstreept - aan 'verschillende Sovjetrussische organisaties' het geld verschaft voor studiebeurzen ten behoeve van 4000 studenten uit Azie, Afrika en Latijnsamerika.

Daarmee is duidelijk dat het Sovjetvredesfonds met zijn 120 regionale en 350.000 basiscomité's en een structuur die ws. parallel loopt aan die van het SCDP binnen de Sovjetrussische vredesbeweging een sleutelfunctie vervult. Dit heeft niet alleen te maken met de centrale rol van het SPF in de verwerving van de fondsen, waaruit de activiteiten van bijna alle Sovjetrussische maatschappelijke organisaties worden gefinancierd. Dat heeft zeker ook te maken met de pretentie dat het SPF in de woorden van GRIGORIYEV 'een institutie is voor het opvoeden van de Sovjetbevolking in de geest van patriotisme en internationalisme', die de burger doet ervaren dat hij verantwoordelijkheid draagt voor de vrede. Het staat wel vast dat het SPF met zijn basis- of solidariteitscomité's in ieder geval meer mankracht inzet dan het SCDP met zijn regionale vredescomité's.